

<http://www.zakon2rada.gov.ua/>

4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” – НП(С)БО 1. Затверджено наказом МФУ від 07.02.2013 р. № 73. <http://www.zakon2rada.gov.ua/>

5. Артамонова Н.С., Акулюшина М.О. Управління витратами. Навчальний посібник / Н.С. Артамонова, М.О. Акулюшина. – Київ: ФОП Сладкевич Б.А., 2017 – 116 с.

КРЕДИТНІ МОЖЛИВОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ БАНКІВ

Л.І. Чернишова, к.е.н., доцент

Н.А.Бойко

Одеський національний політехнічний університет
м. Одеса

В Україні після подій 2013–2017 рр. банки істотно погіршили свій фінансовий стан, внаслідок дії факторів, які значно обмежують їх кредитні можливості. Проте управління останніми важко переоцінити: вони надають потрібні ресурси на розвиток бізнесу, покриття бюджетного дефіциту тощо, тоді як самі банки часто втрачають можливості власного розвитку на ринку позикових ресурсів. Отже визначена проблематика сьогодні вкрай актуальна.

В економічній літературі публікується чимало робіт, присвячених як загалом кредитним операціям банків, їх статистичній оцінці та аналізу зв'язку з макроекономічними показниками, однак, дослідження кредитних можливостей вітчизняних банків потребують глибини дослідження. Загальні засади функціонування та динаміки кредитного ринку в Україні досліджувати такі вчені як А.М. Герасимович, О.В. Барановський, О.П. Боднар, Н. В. Бондаренко, В.Я. Вовк, В. І. Міщенко, А. М. Мороз, Є.С. Осадчий, М.І. Савлук, О.В. Хмеленко В.Г. Шевалдіна, О.П. Шейко та ін.

Ціль дослідження – проаналізувати кредитні можливості вітчизняних банків.

У системі ринкових відносин банківський сектор формує тісні зв'язки із виробничим і торгівельним секторами економіки, фінансами підприємств та населення, постійно відчуючи їх вплив. Основним джерелом банківських коштів, які можуть бути надані в кредит, є депозити (зокрема це вклади до запитання і ощадні депозити). Незважаючи на те, що кредитним установам завжди слід контролювати та підтримувати ліквідні позиції, щоденні ліквідні фонди банку повинні складати приблизно 10% від загальної суми розміщених у ньому засобів. Оточуюча нестабільність та економічні коливання змушують банківські функціонувати в системі часткового резервування, коли певна частина вкладу зберігається у вигляді резерву, а інша сума може бути використана для надання кредитів.

Погіршення кредитних можливостей банків України пов'язують з наступними факторами:

- некомпетентність політики регулятора – НБУ (в т.ч. і під тиском воєнно-політичного конфлікту);
- виведення з ринку значного відсотку малих і середніх банків;
- девальвація гривні по відношенню до провідних валют: євро та долара (за оцінками, банківський сектор України ще необхідно докапіталізувати на 120 млрд. грн. [1]);
- подорожчання кредитних ресурсів в Україні, що ускладнює кредитування економіки;
- зменшення обсягів кредитування;
- зниження купівельної спроможності населення;
- збитковість банків, переважно з причини неефективного менеджменту.

Дзоблюк О.В. класифікував наступним чином причини неможливості розкриття кредитних можливостей банків:

- макроекономічна розбалансованість;
- помилки в монетарній політиці та прорахунки кредитної політики банків;
- політико-правові наслідки на державному рівні [2].

Найважливішою складовою всієї банківської політики є політика формування ресурсної бази. Основна частина банківських ресурсів, як відомо, утворюється в процесі проведення депозитних операцій банку, від ефективної і правильної організації яких залежить, в кінцевому рахунку, стійкість функціонування будь-якої кредитної організації.

Протягом 4 міс. 2018 року сукупний обсяг клієнтського портфелю БСУ зменшився на 1,77% та станом на 01.04.2018 р. відповідав рівню 913,158 млрд. грн. За строковим характером в клієнтському портфелі переважають короткострокові депозитні вклади строком до 1 року (включаючи кошти на вимогу). З початку 2018 року встановилася тенденція до зменшення обсягу вкладів на вимогу (на 3,82%). Станом на 01.04.2018 р. їх сума складає 439,68 млрд. грн., що дорівнює 48,15% сукупного портфелю коштів клієнтів (49,18% на початок 2018 року). Слід зауважити, що частка коштів фізичних осіб також поступово скорочується (на 0,74%), проте загальний їх вклад у сукупний показник є значним (вони займають половину клієнтського портфелю БСУ).

Частка довгострокових депозитів протягом досліджуваного періоду скоротилась та станом на 01.01.2018 р. складала 19,8% (20,2% на початок 2017 року) в загальному обсязі зобов'язань банків [3].

Визначена вище динаміка наклала відбиток і на стан активів банківських установ. Відзначимо збільшення обсягів і долі проблемних кредитів та відповідне зростання фінансових резервів, які зменшують якість кредитного портфелю та погіршують фінансові результати банківської системи в цілому. Однією із складових приросту загальних активів банків України є збільшення портфелю ОВДП та похідних інструментів КБ «ПриватБанк» внаслідок переходу до державної власності. Коливання активів банків зумовлені виведенням значної частини комерційних банків із ринку, скороченням кредитних портфелів банків та коливаннями курсу національної валюти (на початок 2017 року частка активів в іноземній валюті у загальному обсязі банківських активів становила 41,8%) [4]. Показники кредитних ресурсів банківської системи України в 2013–2017 рр. та прогноз на 2018 р. представлений у табл. 1.

Таблиця 1 – Показники кредитних ресурсів банківської системи України в 2013–2017 рр. та прогноз на 2018 р. (за даними НБУ [3])

Показник	2013	2014	2015	2016	2017	Прогноз на 2018
1. Чисті активи банків, млрд. грн.	1278,1	1316,85	1254,39	1256,3	1259,2	1263,1
2. Кредитний портфель, млрд. грн.	911,4	1006,36	965,09	1005,92	1006,15	1007,55
2.1. Частка кредитного портфелю в активах, %	71,3	76,4	76,9	80,1	79,9	79,8
3. Частка простроченої заборгованості за кредитами у загальній сумі кредитів, %	7,7	13,5	22,1	21,0	21,2	21,3
4. Вкладення в цінні папери, млрд. грн.	138,29	168,93	194,84	332,27	241,8	265,2
в т. ч. ОВДП, млрд. грн.	81,05	93,43	81,58	255,47	98,7	103,1
5. Зобов'язання банків, млрд. грн.	1085,5	1168,8	1150,7	1132,5	1186,3	1258,8
5.1. в т. ч. кошти суб'єктів господарювання, млрд. грн.	234,9	261,4	317,6	369,9	358,2	330,2
5.2. в т. ч. кошти фізичних осіб, млрд. грн.	433,7	416,4	389,1	437,2	428,3	415,8
6. Фінансовий результат діяльності банків, млн. грн.	1436	-52966	-66600	-	-82873	-20395
				159387		
7. Збиток на гривню кредитних ресурсів, грн.	0,002	-0,053	-0,069	-0,158	-0,082	-0,020

Дані табл. 1 свідчать, що банки в 2018 р. не мають можливості збільшення частки кредитного портфелю в активах вище 80%, зважаючи на ріст як активів, так і величини кредитів. Це також пов'язано із збитковістю банківської системи загалом, так і нарощенням зобов'язань, що не дає якісно обслуговувати кредитні ресурси. Зменшення кредитних можливостей відбувається внаслідок нестачі довгострокових ресурсів для банків, обмеження доступу до запозичень на міжнародних ринках, погіршення платоспроможності позичальників, а також зниження мотивації банків до кредитування внаслідок існування без ризикових високоприбуткових інструментів – ОВДП та депозитних сертифікатів НБУ, частка яких на початок 2018 року становила 31,19% чистих банківських активів [5].

Основними шляхами збільшення кредитних можливостей банків мають стати такі заходи:

- збільшення обсягів до капіталізації банків (переважно державних);
- зменшення облікової ставки для здешевлення кредитних ресурсів;
- реструктуризація напрямків кредитування сектору фізичних та юридичних осіб відповідно до оптимальних цін на позикові ресурси;
- переведення НБУ на інфляційне таргетування, що дасть можливість прогнозувати ціну на кредитні ресурси.

Отже, управління кредитними можливостями банків має відбуватися за наступними векторами:

- мінімізація кредитного ризику в умовах політико-економічних криз;
- оптимізація обсягу та структури кредитного портфелю;
- раціоналізація та підвищення ефективності цінової політики щодо використання кредитних ресурсів.

Задля розкриття кредитних можливостей банків пропонується:

- подальше вдосконалення систем управління ризиками (вдосконалення організаційно-методичного забезпечення системи моніторингу та розмежування складових ризиків);
- врахування ризиків втрат процентних доходів за новими банківськими продуктами;
- розробка маркетингової політики управління наданням кредитів (впровадження нових продуктів, рекламна кампанія тощо).

З метою більш повноцінного використання кредитних можливостей банку варто відмовитися від агресивної кредитної політики, тренд якої зростає, але не призводить до стійкості фінансового стану.

Література:

1. Банківський сектор України: реалії та перспективи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vashbankir.com/financial-literacy/articles/bankovski-y-sektor-ukrainy-realii-i-perspektivy.html?hl=uk>
2. Дзюблюк О. Актуальні проблеми розвитку банківської системи України /О. Дзюблюк // Банківська справа. – 2016. – № 1. – С. 17–23.
3. Статистичні дані Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: bank.gov.ua
4. Пурий Г.М. Сучасний стан та перспективи розвитку банківської системи України // Фінансовий простір. – 2017. – № 3 (27). – С. 41–45
5. Національний банк України // Огляд банківського сектору [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=43633516>

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

О.В. Станіславик, к.е.н., доцент

Одеський національний політехнічний університет
м. Одеса

Основним напрямом підвищення конкурентоспроможності національної економіки є утвердження інноваційної моделі розвитку України. Як і для економіки загалом, так і для кожного з підприємств актуальними є такі напрями підвищення конкурентоспроможності [3]:

- 1) ресурсозаощадження, зокрема, матеріало– та енергозаощадження;
- 2) нові види технологій;
- 3) нові види продукції;
- 4) підвищення якості продукції та виробництва (господарювання);
- 5) нові ефективні форми та методи управління.

Підвищенню конкурентоспроможності підприємств має сприяти нова стратегія наукової та промислово–інноваційної політики, яка ґрунтуватиметься на підтримці діяльності науково–технічних центрів, технополісів, технопарків та розвитку венчурного бізнесу, малих і середніх інноваційних підприємств, що стимулюватиме експортну орієнтацію високотехнологічних виробництв і розширення внутрішнього ринку високотехнологічної продукції [4].

За оцінками американських експертів, частка доданої вартості під час виготовлення, наприклад супутників, становить 2000 %, реактивних винищувачів – 2500, суперкомп'ютерів – 1700, а кольорових телевізорів – лише 16 %, вантажних суден – 1–1,5 %. Тому не дивно, що саме наукомісткі високотехнологічні виробництва становлять сьогодні монополію найрозвиненіших країн [3].

Україна посідає високі місця за рівнем наукового потенціалу та володіння сільськогосподарськими угіддями (3–те місце) та за рівнем трудових ресурсів (4–те місце). Проте ефективність їхнього використання є низькою (у 20 разів нижчою порівняно із Францією за рівнем використання наукового потенціалу, сільгоспугідь – у 10–12, а трудових ресурсів – у 7–15 разів) [1].

Отже, наявність чинників виробництва є недостатньою умовою успіху у конкуренції. Вже значний час конкурентоспроможність визначають чинники вищого рівня, серед яких: інфраструктура країни, її науковий потенціал, рівень розвитку людини тощо, кожен з яких об'єднує багато критеріїв оцінки. В останні роки в Україні відбулася активізація конкурентної політики, однак ефективного конкурентного середовища ще не створено, свідченням чого є висока частка монопольного сектору економіки у ВВП, що сягає більш ніж 40 %. Стримують розвиток підприємств утрудненість доступу до капіталу, низькі стимули до інвестицій; нерівні умови конкуренції; низький рівень якості управління на підприємствах; недостатній рівень інтеграції у світову економічну систему [5].

Капітал переміщується до тих виробників, ділові моделі яких якнайкраще відповідають новим вимогам клієнтів. Процес міграції капіталу відкриває нові можливості розвитку, що передбачає створення нових підприємницьких мереж кластерного типу й формування ефективних ділових моделей, зорієнтованих на задоволення потреб споживача та таких, що враховують напрям та швидкість міграції капіталу. Процес розроблення ділової моделі переважно включає етапи, відображені у табл. 1.

З метою забезпечення розвитку підприємства важливо своєчасно виявити межі життєвих циклів продукції та пріоритетів, сформувати відповідну стратегію, підібрати тактику її здійснення та створити гнучку організаційну структуру. Щоб ділова модель сприяла творенню капіталу, потрібно забезпечити її відповідність не лише сучасним, але й перспективним пріоритетам клієнтів.